

ЖЕНСКИ СВЕТ

Лист Добротворних Задруга и Савеза Српкиња.

В Л А С Н И К :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.

За све остале земље 3½ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

П о б о ж н о с т .

Побожност је украс човечје душе; она је цвет душевне стране човечја живота из кога се развиле миомирисне врлине: милосрђе и добротворност. Ове две врлине зближиле су људе и створиле у друштву људском лепше међусобне одношаје.

И научењаци се слажу у том, да човек рођењем доноси на свет побожне осећаје и сав духовни процес људског бића осећа се на ту истину. Да није те искре у човечјој души и срцу, остао би човек за увек дивљак; и данас, који се одриче и туђи таког осећаја, подивља и изопачи се душевно.

Кад је Колумб пре 400 година на своме путу у Америку наишао на Индијанце, затекао је већ код њих неке религиозне обичаје, па и данас се налазе трагови неке побожности и код најдивљих људских племена у Африци и на усамљеним острвима. Знак је, да је у човеку урођена та искра божје подобности, само што се она не схваћа свуда и код сваког једнако узвишено. Који је народ на вишем ступњу природне интелигенције, тај ју схваћа са лепше и идеалније стране, а народи и људи разликују се баш у том схваћању и по томе се и мери њихова људска вредност, њихова племенитост

душе и срца. Није знање и умност одлика људске расе, него племенитост душе и срца, која се огледа у чистој побожности и моралним тековинама, које истичу из те урођене искре. Ни један народ, рекао је славни историчар Ранке, не може се ни замислити као велики и славан, ако његов политички живот не крећу и не дижу побожни осећаји, или ако се народ не труди, да своје верске идеје толико усавршује, да добију израза општег уважења. А то је потврдио и други знаменити историчар, Шлосер, у речма: да ни филозофија, ни морал не могу заменити веру; а и оне речи Бакона: „Мала филозофија нас удаљава од вере, а велика нас враћа њој“, говоре у овај прилог.

Колико благо те чисте унутарње побожности лежи у нашем народу, открио је у пуном сјају лањски савезнички рат против Турске и овогодишњи савезнички рат против Бугарске. Та два рата била су најбољи и најнепристраснији испит за све европске народе, како за оне, који су се тукли, тако и за оне, који су из около гледали ту крваву борбу. Ту је у пуној снази избило колико је у ког народа милосрђа, те божанске искре, која надмаша све

друге врлине. Тај тежак испит најбоље је положио српски народ. То не говоримо ми сами, то говори данас цео напредан, образован и непристрастан свет; ту му оцену морају да потпишу и његови највећи непријатељи. Ни један од зараћених народа није с таким одушевљењем, с таким пожртвовањем пошао да брани правду, да ломи копља за слободу и независност не само своје рођене браће, него и својих суседа Грка и Бугара; нико тако мирно и сношљиво није подносио зиму, која сатире животе и која кида удове људске, као што је то чинио Србин под Једренима за онда садруга свога Бугарина; нико тако вољно није трчао у помоћ другом садругу, Грку, кад га је видео у опасности, а нико тако жарко не притрча у помоћ брату Црногорцу, кад му је ваљало рушити најтврђе бедеме скадарске; а нико тако од срца није се захвалио брату свом, као Црногорац; па кад даље загледемо у тај развој, видићемо, да се нико тако није огорчио на неправду, коју му хтеде сусед Бугарин да учини, кад му је из руку грабио онај комад, што је сам својом крвљу спрао; а нико опет толико великодушан, кад је свога злоћу Бугарина, савладао и победио. Опрашта му манитост и себичност, по оним Христовим речма: „Опрости им, Боже, јер не знају шта раде.“

Сви ти знаци казују, колика је велика душа у Србина, колико је трпелив и одан пријатељ и како великодушан као непријатељ. У целом том великом рату, нема ни труни изгреда, ни најмање мрље на души Србиновој. Свуда је човек, свуда поштовалац туђе части, свуда бранилац туђег имања. И кад покори свога бесног и нечовечног непријатеља, не руга му се, не враћа му зло злим, има саучешћа у његовој несрећи и понизности; чини добро и непријатељу своме, спасава живот своме убијци. Таких врлина није се нашло у овим ратовима код Турака, а још мање код Бугара, а није се нашло ни раније код напреднијих и о-

бразованијих народа. И то је највећа част за нас Србе. Ова два рата су нас високо дигла у очима образованог света. Међу људма истинитим и праведним, толико су нас подигли, да су већ почели долазити учени и честити људи из далеких крајева, да виде тај српски народ, да га у чуду проучавају и свој свет његовим врлинама напајају.

Па ко нас је такима створио, ко нам задахну душе и срца таким врлинама, што тако лепо красе човека, што га тако високо уздижу између осталог још грешног и неоплемењеног друштва људског; а ко други, него наше матере. Њима имамо у првој линији да одамо почаст и хвалу, што нам се српско име тако уздигло, што нам је народна душа толико ојачала, јер оне су нам први учитељи, најбољи примери за све врлине. Оне су нас прве научиле Богу се молити. Кад још ни проговорити нисмо знали, оне нам на икони, на сунцу и месецу показују „Богу“, а кад смо проговорили, стискавају нам на руци три прста и уче нас крстити. Ту смо стекли први појам о Богу и његовој величини. За матерама долази школа наша, којој смо тако исто дужни одати хвалу за њен патриотски рад у последњих 50 година. То признаје и наша широка јавност, јер смо на више места у нашим јавним листовима читали ове ретке: „Учитељи су моћан фактор у народу, а родољубиви су као мало који други сталеж. Но то им се признаје и са најпозваније стране, и да је Србија у овом великом метежу на Балкану могла да се одржи светла образа, за то иде велика хвала, поред матера и српској школи, српским учитељима, који су знали да засаде у млађана срца жарку љубав за род и домовину, јер каквим дахом нов лонац или суд задахнеш, таким ће заударати и кад се једном разбије, вели један филозоф.“

Дакле, као што се види, матере и школа створили су тај дух у народу, који се од напредног света тако уздиже и тако високо цени, а који је ве-

ликом делу нашег народа својим великим пожртвовањем створио слободу и довео га у ред слободних грађана, а да се није огрешио о људско достојанство и божје и напредније људске прописе

Кад су нас та два фактора на овом светском и великом испиту изнела и ставила у прве редове друштвеног живота: онда је дужност свију нас, који данашњом судбом народном руководи-мо, да се за те две велике чињенице понајвише и бринемо, па највише и жртвујемо, да их не само одржимо у данашњем стању, него да их ојачамо и помножимо за високе циљеве народног и друштвеног живота, који се сваким даном све више истичу пред цивилизованим светом.

Добре, а морамо данас додати и просвећене матере и уз њих добре религиозним и родољубивим осећајем прожете школе нека су нам и у будуће први и најглавнији задатак народни. И кад смо о томе убеђени: онда нам тек тешко пада, кад помислимо, како су лако и површно прешли наша два последња народно-црквења сабора (из г. 1906. и 1911.) преко питања о нашем вишем женском образовању, кад су онако на пречац одузели били новчану припомоћ српској учитељској школи у Горњем Карловцу а за тим и трима српским вишим девојачким школама у Новом Саду, Сомбору и Панчеву, тако, да би наш цео овоострани народ од милијун и више душа био лишен у целој полутини женског подмлатка својевише просвете и то баш оне половине, која засађује прве врлине и прво знање у своме покољењу, оне, која ствара породице и на чијим плећима почивају

куће и ових срећа и задовољство. И да нису за цео овоострани народ примиле терет и жртву те три родољубиве општине: Нови Сад, Сомбор и Панчево да сачувају народни образ и народну срећу, ми би, по нашим представницима на та два сабора и толиким стеченим народним фондовима изгубили четир најјаче обране народне свести око чега се данас најинтензивнија борба води у целом образованом свету. И као год, што ми данас слави-мо и хвалимо наше матере и ону школу, што су дали држави онаке див-јунаке, онаке узор-поборнике, тако ће наскоро доћи време, кад ће се хвалити и узносити оне општине и оне установе, што се труде да за опште народне интересе одрже оне школе, које нам спремају интеллигентније и родољубивије матере за народ. Нека нико не жали ону крајцару, коју приложи за своје школе; свака је та крајцара благословена и донеће стострука плода.

Отпала је данас потреба, да се дижу штипендије за поједине ученике и ученице; данас је у јеку опште образовање свију слојева и сталежа и данас није поможено, ако се истакну на просветном ил привредном пољу поједине личности, него се тражи, да цела друштвена и народна маса корача напред.

Општа срећа и напредак тек су онда погођени, кад се цела маса народна креће на боље. И ако су врхови брда сунцем први и најјаче осветљени, ипак је на њима студен и голотиња, тек кад се расветле и ражаре долине, тек онда се развије бујан и плодан живот, који мирисом и топлотом својом оживи сву природу и раздрага срећом и задовољством све што дише на земљи.

ОБЛАЦИМА.

Стојим, клекнем, чучнем, легнем,
Како где-год места има,
И у борби и ван борбе
С војницима — друговима.

Једна мис'о све нас води,
Једна мис'о све нас креће,
Те гледамо наоколо
И пред нама што пролеће.

Ко да мисли и помисли
На што друго у том часу:
Кад се ломи о животу,
Мртвој глави или спасу?

Тек по каткад свод небесни
И без краја и без мере,
Пошље који облак густ
Те над нама сав се стере.

И пропусти капку коју,
Ил' из кабла све нас спљеска,
Те мичемо све по води
И дрхтимо као треска!..

Ој, облаче и облаци,
Да л' ви нашу муњу знате,
Кад се с нама са висине
Тако мало протитрате?

По азурном плавом небу
Моје бистро црно око
Гледаше вас више пута
На далеко на високо.

И како ми беше мило
Да вас гледам често пута
Кад летите свуд' по вољи
К'о аждаја отргнута,

Ил' полако кад мичете,
К'о на месту да стојите, —
Али напред ипак иде,
Све препоне одгоните.

Ах, и тада, к'о и сада,
Душа моја вама леће,
И њу нешто као и вас:
Ваљда напред нешто креће.

И од вас ми слику ствара.
Чудну слику од природе,
Што све живо опомиње
Васионом који броде.

Ви витлате у недоглед,
Суву земљу оросите,
Поље, њиве оплодите, —
Ил' све редом поплавите!

Па летите опет даље
И без смера и без краја,
И без бриге и уздаха
И без мисли, осећаја!..

Ал' како је мом народу
Што једнако крв све лије,
И облива поља, стење
И гудуре, провалије, —

Кад он има својих брига
Својих жеља, својих нада
Ал највише, чини м' се,
Својих мука од вајкада!..

Па бар од сад, ој, облаци,
Као ждрали ковитлајте, —
Ал' помоз'те роду моме
И никад му не сметајте!

Злошовска Чука, 14. VII. 1913.

Др. Вој. В. Рашић — Биослав.
уредник „Срп. Витеза“.

Напомена. — Доносимо са бојног поља из другог рата и опет једну лепу песму нашег сарадника и уредника родољубивог листа „Српског Витеза“, г. дра Војислава В. Рашића, командира 4. чете 14. пука Тимочке Дивизије II. позива. Г. др. Рашић, ако му и даље даде Бог живота и здравља, наставиће по повратку свој „Српски Витез“, а уз то и своје доживљаје из првог и другог рата у облику прозе и штампати у своје листу, а у стиху као што је ова песма, издаће под насловом: *Споменица на српско ратовање из 1912. и 1913. године*. Споменица ће изићи у три свеске, свака свеска вредиће 1 К (динар). „Српски Витез“ почеће поново излазити почетком 1914. год., а „Споменица“ ће изићи у току новембра ове године. Ко се претплати на „Српски Витез“ за целу 1914. год. са 8 К добиће једну свеску „Споменице“ бесплатно. — Претплата се шаље у Београд, Душанова ул. 40., и ми их радо препоручујемо свакој српској кући и установи.

Уредн.

Љубица Попара.

Жена у борби за живот.

(По немачком).

Ми нећемо овде расправљати опширно о појединим звањима и онима, који ће истом наступити у народном васпитању, али тек узећемо преглед преко најважнијег. Ради се елем, о дво-струком раду узгојитеља и неговатеља. На појединим местима иду та два звања раздвојено једно од другог, али већином иду упоредо.

Најпре да узмемо бригу о највећем добру природног живота, о здрављу. Овде су пространа поља занимања, у нези здравља и нези болесника. Треба здравље одржати или болесноме здравље повратити, како телесно тако и душевно. Нега болесника, како смо већ споменули, искључиво је у рукама жене. И све то више иду у та звања ћери грађанске, док ћери радника повлаче се из везаних звања у невезана звања. Узрок је томе тај, што модерна медицина, тражи што више знања и умења, а данас већ тражи неко самостално знање, за које се мора и испит полагати; и тако је нега болесника квалифицирани рад постао, а узрок је и то, што данас оне, које негују болеснике, имају извесну дисциплину у болницама, а с тиме скопчано и одбрану на прам ванскога света, а уз то су ипак слободне, невезане оном везом калуђерица. Тек 1894., тачно сто година од француске револуције, васкрсла је мисао једне жене, која је још тада рекла да би требало увести у добровољне јавне службе жену, али као неговатељку болесника, и то исто онако да је удешена, као војничка служба људи. И данас та година добре воље у служби око неге болесника све више узима маха збиља да постане. А то није само од великог значења по васпитавање народно, већ и по само женско питање, јер тако ће многа жена, упознати се са правом негом болесника, а многа ће то звање и пригрлити, и тако за живот осигурана бити. И чим буде

солидније особље у томе звању, тиме ће и та служба носити солидније и сигурније обележје.

Осим неге болесника стоје образованој жени још многа поља отворена у народном здрављу, — нега душевно и нервно болесних, нега у санаторијима, нега породице. И онда још ваздан споредних звања: нега здравља у школама, и интернатима, надгледање здравља несамостално стојећих породица и т. д. Овамо спада и највиши позив у неги болесних и здравих, а тај је, жена као лечник, која ће увек крај лечника човека озбиљна и достојна места наћи.

А широка поља на душевном васпитавању народном, колико ту тек рада чека. Забавиље већ смо споменули, а та мала забавишта изгледа, да ће се у основи проширити, па онда и овакова какви сад имамо, имамо их мало врло мало, кад се сетимо све те драге деце, која би радо ишла у њих само кад би прилике имала. Треба ићи за тим, да то буде са школама скопчано, па и продужено у вишим разредима тако, да се ту женска деца не отуђују са свим од кућног потребнога знања, већ као неки почетак тих великих забавишта видимо техничке учитељице, за ручне радове, гимнастику и цртање. На нама је, да све уочимо, да на ономе, што нам још не достаје, узрадимо, подигнемо. Учитељице долазе женској деци не само у нижим разредима већ у вишим; па жена није помишљала, да у женском васпитању човека искључи, па онда се питамо, зашто да је жена са свим искључена у васпитању мушке деце? И ја мислим, не ће дуго времена проћи, а да се не ће осећати потреба и на самим мушким гимназијама жене као учитељице, само на великим школама, где се ради о пренашању и неговању знања, жена ће тешко моћи наћи звање.

Широко поље рада наћи ће жена као васпитачица и у породицама.

Па онда у народном васпитању на селу, жена већ сада тражи добротворног рада у васпитању домазлука у култу народног везива, данас тако, а образоваће се из тога и мора и треба стална звања за жену, Та за бога, колико нам домова пропада, а са незнања свога, а колико способних жена да те домове подигне, унапреди, лежи данас без посла, јер, још није дошла до правог израза та грана народног васпитања. У васпитању, уметности и ту је жена умела узети свој удео. У лирици, у новели, у роману, показала је жена често великих способности, само драма, као да јој је затворена, али у глуми саме драме не уступа свога места. Као сликарице, музичарке, клесарице, мало су се истакле. А с мало више мара и труда, и ту би многа могла лепе забаве и зараде наћи. Шта више, ја бих желела, да се што више бави писањем, јер сам уверена, да би наше породичне библиотеке добиле здраве и лепе лектире.

А у кући колико места не попуњених у економији господарице, млекарнице, баштованке и т. д. У индустрији осим обичне раднице, место је шваље, везиље, фризерке, кемикерке, слово-слагарице и т. д. У трговини: продавачице, контоаристице, писарице на машинама, стенографистице, књиговодство и т. д. У саобраћају: издавачица карата, телеграфистица и т. д. Сва та звања не требају универзитетске спреме, као и што човек, што је свуди, не треба, па често већ из четири разреда основне школе пракси се посвећује, зашто не би и жена? Зашто тек са 8 разреда да иде у писарице на машини или шта више и шваље? Чему

трошити и време и новац? а своје родитеље турати у оскудицу?

Знаност само пита, од куда? Техника: чему? зашто?

И зато је знанствена наобразба у сврси практичног живота често од штете.

Па онда врлина и религиозно васпитање народно и оно тражи ваздан званична и позвана особља. Сузбијање пијанства, неморала и других порока, већ је ту сама црква одредила жени места стварајући калуђерице. Па онда то су одгојитељице нејачи, сиротица и т. д.

Овај преглед нека је довољан, да су сва та поља рада баш као створена за жену, и да тај управ донекле одговора ономе жене, као жене, домаћице и мајке. Неговање је право звање супруге, а узгајање одговара позиву мајке, а сво господарствено знање одговара звању домаћице.

Како видимо, дају се пространа поља рада на образовању народном образовање за неудару на разне начине тако, како би културном циљу одговорати могли а носили би по потреби име приватно, задружно, народно, црквено или државно. А сви они, који раде на том, да сва та знања до правог израза дођу, да се заокрене раду на женском питању, да се оно, већ кад се мора решавати, што повољније реши.

Да споменем још једном, да ту свуда не треба универзитетске спреме, и ако ту и тамо устреба, надокнадићемо и из бољих од најбољих, а штедиме и време и новац где можемо, јер тако ћемо само помоћи нашим родитељима и жени у животној борби.

(Наставиће се.)

Из песама „Тугованке“.

II.

Сневала сам мајко да си
Мени једну ружу дала.
А ја сам те пољудила,
И рекла ти мамо хвала.

Ма и ружу ја пољудих,
И метух је поред седе.
Продудих се мајко драга,
Руже нема, нема шеде.

Жалим што је санак дио,
За њим торке сузе левал.
Ал' о шеди, мајко мила,
Та и дудна увек сневал.

Али ипак волим мати,
Када ми се у сну јавиш.
Јер ми штога дана, мајко,
Живу слику ти оставиш.

Да те сневал молим Бога,
За тим само сада жудим.
И ја желим кад те сневал,
Да се никад не продудим.

27. септембра 1913.

Кађуна.

Два писма.

I.

Деверу Стеви у Б.

Драги Стево! Извини, што ти се нисам јавила из Београда. Нисам имала времена; хтела сам све да видим и да чујем.

Већ од дужег времена, као што знаш, спремила сам се за Београд. Отклонила сам све препреке, које су ми сметале, јер сам држала да ми је дужност да одем и да морам отићи. Једва сам дочекала тај дан да пођем из Н. С. у Београд. Целог пута сам се осећала врло срећна и кад је воз стао, тако рећи искочила сам из воза. Можеш мислити каквим осећајима и каквом радошћу сам угледала Београд.

СТИГОХ баш 24. јула у дванаест часова у подне. Још истог дана отишла сам у Вазнесенску цркву, где сам присуствовала опелу тројице хероја: потпоручника Радоја Дединца професора

I. београдске гимназије, Аранђелковића потпуковника и Бодина капетана.

Много бејаш потрешена гледајући три лимена сандука, у којима бораве три српска сокола, који се јуначки и витешки борише под зидинама Једрена у корист Бугара, против азијата, те после погинуше на кршевима Говедарника од убојних куршума браће-небраће Бугара.

У цркви и пред црквом беше много света, а ипак беше тишина. Свако је био упрко поглед на свештеника, који је држао леп, јединствен говор. Говор беше пун наде и утехе, али и пун савета о томе, шта се још све очекује и шта још мора учинити српски народ.

Исти говор беше за мене свет, којег још увек слушам, а кога ћу се сећати до год у мени срце бије.

Пред црквом је говорио опет професор Станојевић са пуно туге и осећаја, те смо сви плакали па и сам го-

ворник. Чула сам и неки женски глас где неколико пута тужно и са много бола рече: Радомире, је ли те прошла рана твоја? . . .

После тога на два три дана дође брзојав, да је у Букурешту потписан мир. Та вест је врло обрадовала народ и Београд. Почеше се китити заставама српским, грчким и румунским, а на граду испалише сто и један топовски метак. Неколико дана доцније одох до паробродске станице да дочекам балканске делегате, који донеше мир. Дочек беше леп а света беше много. Београд се сав шаренио окићеним заставама.

Бавила сам се у Београду три недеље, чула сам и видела много. Посетила сам и десету резервну болницу, где сам нашла браће Црногораца. Говорила сам с њима много па и о Скадру, који беше негда српски па и овом приликом и ако само привремено у рукама српске нам браће Црногораца, а кога су, на жалост, морали напустити под притиском Европе. Говорила сам о Криволаку, о браћи и сестрицама са ове стране Дунава и Саве. Запиткиваху ме како ми овде о њима мислимо и према њима осећамо, а ја им одговорих: Ми браћу Црногорце волимо и много се с њима поносимо и т. д. У седмој резервној болници разговарах се са браћом Србијанцима из Врањског округа и они ме много запиткиваху. Не могу, да ти опишем колико беху ти часови за мене пријатни и срећни.

Једног дана бејаш у граду, или боље рећи: Београдској Тврђави. Ту сам видела бугарске заробљенике и неколико Турака; они беху сви весели, певукаше, скакаше; играју се као деца. Видех ту и једну батерију заплењених бугарских топова и митраљеца.

Топчидер сам неколико пута посетила и тамо разговарала са војницима о бугарским зверствима. Нисам могла ни замислити, да човек може бити таква звер, као што ми причаше за Бугаре да су били. Један војник рече ми, да је рањен лежао код Злетова и

гледао, како Бугари купе своје рањенике, а наше бајонетом пробадају. Знаш, сестро, рече ми војник, и до мене дође један Бугарин, а то беше мој побратим испод Једрена, са којим сам делио све што сам имао. Ја му рекох: „братко“. Он ме боље погледа па рече: „Крсто, ти ли си то? Лези и немој да се макнеш одавде, а кад буде мрак, ти бежи куд знаш, те се тако избавих.“ Тако сам лежао цео дан, а кад се мало смрачило, ја се одвучем до неке шуме и легнем. Кад пред зору чујем топот коња, то беху неколико људи из наше коњице, спазише ме и метуше на коња па предадоше у пољску болницу, ето како сам се ја спасао.

Други војник причаше ово: Једног дана заробише ме Бугари, код Ретки Букви. Ја им одбегнем и попнем се на неко дрво. Тек што сам се сакрио, видех где Бугари носе нашег рањеника. Наложеше ватру, натакнуше рањеника на ражањ и почеше га пећи. Кад је био пола печен, указа се наша војска и Бугари се разбегоше куд који. Кад наши војници спазише печеног човека стадоше, као укупани. Ја се сиђем доле, те им све испричам. Тада смо Бугаре гонили, дванаест сати без одмора. Знаш, да ће нас добро запамтити онај, који је и ако је који остао жив, заврши војник.

Једног дана видех на улици човека, грехота је да кажем, ругоба, али морам признати, да такову ругобу још мога века нисам видела. Запитах га, зашто је такав? А он ми рече: да су га Бугари пекли, шаке до зглавкова секли и уши му одсекли.

Видела сам редова Миливоја Николића, који је са Брегалнице понео шест рана, поред тих шест, жртвовао се, да спасе живот свом официру. Драговољно је понудио, да се са њега скине један део коже и пришије преко ране тешко рањеног артиљериског капетана Радивоја Радосављевића.

За ово пожртвовање одликован је од Њ. В. краља високим одличјем: орденом Карађорђевог звезде четвртог

степену, а и министарство војно наградило га је са хиљаду динара.

Дође и 11. август. За мене најсрећнији дан. Устадох у 4 часа изјутра. Јутро нешто облачно, али пријатно. Узмем цвећа и лаворике, које сам дан пре купила, па пођем улицом, која води ка Бањици, где се налази војнички логор, да чекам ратнике. Замисли, каква је то милина чекати осветнике Косова, јунаке Куманова, Прилепа, Брегалнице, Бакарног Гумна, Битоља и т. д. јунаке са Једрена и арбанашких планина, витезове са Јадрана и Скадра, са Босиљ-града и Власине, Белоградчика и Видина, дичне соколове Српства, који херојским делима пронесоше славу српског оружја по целоме свету.

Кад угледах да се ближе хероји, у мени стаде срце јаче куцати и притрчах престолонаследнику с цвећем и лавором, па га поздравих: Живео престолонаследник! Живела војска! Престолонаследник ме отпоздрави војнички и рече: Хвала! Одох даље поред војника и бацах њима цвећа, а официри-ма дадох лавора.

Тако прођох поред пешадије, па дођох до чувене српске артиљерије, коју затекох на Бањици. Ту поздравим неколико официра са: Живели српски официри! И закитих један топ. Жао ми беше, што не имадох још лавора, да окитим и остале топове.

Кад сам испратила војску у варош, вратим се на Теразије. Ту видех краља Петра, краљевића Ђорђа, кнеза Арсена, принца Павла, војводу Путника и министра Пашића. Тога дана видех много величанствених слика.

После подне одох до железничке станице те дочеках седми пук. Кад изиђоше војници из воза, стадоше у ред и запеваше дивну песму, а жао ми је, што ју нисам могла запамтити.

После песме војска се крене, а за војском комора. Још никад пре тога нисам видеела комору. Ту су ти коњи, кола, поломљене столице, столови, фурни, бакрачи, козе, краве, магарци и многе друге ствари. Стево, девере дра-

ги, замисли себи ону слику: Сеоба Срба, тако ми то отприлике изгледа, само што лица нису суморна као на слици, већ ведрa и весела.

Ону лепоту, коју сам тога дана видеела, не ћу и не могу никад заборавити, а нико ти не може ни описати тај величанствен дан, то треба само видети.

Читала сам више новина, али ни у једнима није тако лепо описано, као што у истини беше.

Право ти кажем, тешко је Србин бити — али је лепо.

Много ти срдачних поздрава шаље
Твоја снаја **Пава**.

II.

Г-ђи Ш. Т. у Бос. Петровцу.

Бесумње ћете се изненадити, драга госпођо, што Вам после дужег ћутања на овај начин пишем — ал' док сазнате садржину биће вам све јасно.

Већ од неког времена чини ми се; нема дана ни часа, кад моје мисли нису код Вас — а то је отуд, што ја не забрављам она добра и оне миле и драге успомене што сам из Ваше куће собом понела. Хтедох Вам већ некол'ко пута писати, ал бити сад у Београду — у овој бурној вароши, а после тако сјајних победа српског оружја — па у слободним часовима седети у соби за писаћим столом, верујте, то је — жртва! Знајте, да у нашој вароши све ври и како је сад и мир потписан, Београд плива у радости. Помислите, Косово је освећено, Сливница покајана! Победоносне заставе се лепршају у звуцима песме и поздрава:

За Косово — Куманово!

За Сливницу — Брегалницу!

Ал' куд је мене одвела мисао?... Морам се савладати — и прећи на праву ствар. Добијем ово дана писмо из Вашег места, у ком ми се између осталог саопштава, да је већ много тамошњег нашег света — оставило своја огњишта, распродао своје земље и имаовину —

и похитало у Србију у нове ослобођене крајеве!

Тај ме је глас сневеселио. То је зло и непромишљено дело, ако је истина. Та, за бога! Зар тамошњи људи мисле, да је из оне скоро пролирене крви, — потекао мед? То је неупутно. Зар Ваши људи не умеју да схвате време у ком се налазе! Зар не умеју да мисле да је овамо сад страшна скупоба, да још ништа није сређено, — да је још све у неком хаосу. Тек кроз 2—3 год. може бити нешто боље. Чекајте, док се доведу ствари мало у ред, док се свет од силних напора мало опорави — па онда се може и о том разговарати.

А, ако је икоме потребно да своја огњишта чува, то је Србину у Босни и Херцеговини најпотребније.

Зато Вас молим, драга госпођо, да кажете своме поштованом супругу, који има јаког утицаја, не само у месту, већ и у свој околини, да опомене наш свет

тамо, да не оставља своја огњишта и и не срља у сигурну пропаст.

Дозволите, драга госпођо, да Вас за још нешто умолим. Познато Вам је зацело да је Прва Добротворна Женска Задруга у Босни и Херцеговини поникла у Бос. Петровцу и да је освештана баш трудом и неуморним радом пок. Катице А. Крајићеве, па Вас молим, да ме известите: Сећа ли се још ко гроба ове покојнице? Да ли јој ко год или Задруга излази кад-икад на гроб, те вином прелије или јој свећу у цркви прислужи? Она је то заслужила, јер је, као Српкиња учитељица, сав свој живот, посветила ономе крају нашег народа? Ако се нико не сећа учините Ви то, поштована госпођо, у своје и моје име.

Искрено поздравље Вашој драгој породици а Вас много воли

Београд, 13. IX. 1913.

Анка Ђирићева.

Роб.

Узаврела крв ти по тијелу пишти
Од окова оштрих, а коњиц ти рже,
Пред тамницом залуд пропиње се, вришти.
О, ти тужни робе, кидај ланце брже!

Ал' шта!. шкрипе тешка од тамнице врата
Мачеви, ханџари страшним звуком звекћу.
Са снажнијем т'јелом четири целата
Ступише унутра. Очи с бјеса брекћу.

Зазвекташе ланци... Тамница је празна
Пред тамницом у том на коцу се врз'о
Роб И смрт је веће хитала му мразна.

Пропињућ' се коњ је тужно, тужно рз'о
И слушао задњи вапај господара...
Демон се је тада смиј'о с грјешног жара

Бања Лука.

Милан Јанковић.

Мука ми је...

(Моме љубимцу-сину Ђурици, гимназисти Новосадске вел. гимназије, по оној Никанора Грујића, коју је мој син најволио понављати.)

Мука ми је... узданицо моја!
Да ми је сад која рјечца твоја!
Да упиташ како ми је, сине!
Да ме тешка боља; на час, мине.
Сине мили узданицо моја —
Жељна те је тужна мајка твоја! —
У Дрежници.

Ал ти лежиш у земљи под травом —
Не мичеш ми ни руком ни главом.
Земља нема ни срца ни рјечи
Ал' из земље, чујем, дух твој јечи:
„Ако хоћеш да имаш покоја
Ајде к' мени мила мајко моја“ — —

Мајка.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 30. августа (12. септ.) о. г. под председништвом своје подначелнице г-ђе М. Плавшићке, у којој је узет на знање извештај о прогласу и осталом поступку за прикупљање добровољних прилога за овдашњу српску вишу девојачку школу. Издато је нових 200 К на београдски „Црвени Крст“. Учињен је распоред, како да се о Малој Госпојини, као друштвеном крсном имену, прослави свечарство и одржи уобичајени парастос упокојеним чланицама и добротворима. За славску куму умолиће се чланица г-ђа Бета Варађанина. Да спреми колач и кољиво умољена је одборница г-ђа Велинка Шилић. — Приправници Емилији Путниковој и питомици Марти Максимовићевој одређена је припомоћ месечна од 10 К и за идућу школску 1913-14. годину. Додељује се припомоћ месечна од 6 К Видосави Ђ. Сремчевићевој да изучи кројачки занат. Подељује се припомоћ од 5 К сиротици Кати Марковићки. Додељује се прилог за забаве поштанским писмоношама и подчиновницима 5 К, а тако и друштву певачком »Невену« за савезну забаву. Узет је на знање извештај ту-

зланске Добротворне Задруге Српкиња за њихову VIII. редовну главну скупштину.

Сарајево.

Добротворна Задруга Српкиња Сарајевкиња отпочела је опет свој редован спасоносан рад. Раздор, који се био увукао и читаво пола године трајао стишао се, страсти утаманиле, настао је опет миран ток рада, као што и приличи таком друштву. У недељу 1. (14) септембра о. г. састала се та задруга у своју ванредну скупштину, поново се конституисала. Избори су текли мирно и једнодушно. За председницу су изабрали: г-ђу Росанду Бесаровића, за подпредседницу: г-ђу Софију Мандића, за тајника: г. Ђоку Пејановића, за благајкињу: г-ђу Милицу Поповић; за одборкиње: Јоку Ј. Бесаровића, Марију Лалић, Рокнићку, Софију Радовић, Стоју Јовановића, М. Радаковић, Лексу Крешталицу, Анку Пушарићку, Мику Ђокић, Јоку Ђокић, Јоку Шиљак, Дашу Прњатовић, Драгу Пијуковић, Јоку Јевтић и Белу Ст. Кобасицу. У ревизиони одбор: Персу Симић, Стеву Калуђерчића и Јелену Божић. По конституисању пао је предлог од г-ђе Шиљаке, да задруга продужи рад око издржавања »Ђачке трпезе« и конвикта, као и сиротишта. Пало је и других добрих и спасоносних предлога.

Свету....

*Христа су људи на крст разапели
Да своју веру крвљу посведочи,
А он је неду подигао очи,
Ономе, који добро и зло дели...*

*Мека ме људи осуђују ниско,
Мека се свако даца на ме длатом
О свете, свете, хвала ти и на том,
Ја нисам ништа тражио ни иск'о,*

*Ја нисам као грешни Јуда пао,
Што је за новац своју душу дао,
Јудав ми беше искрена и света.*

*Брце је моје пуно свежих рана...
Јудави моја, што си растргана,
Јесења ружо, вихором разнета?!*

Ириг, 3. септембра 1913.

Душан П. Стојшић.

ВЕРНА СЛУЖАВКА.

Др. Павле Крстић седео је у својој богато снабдевеној библиотеци, задовољно посматрајући попрсја разних историка, уживајући у лепој збирци класичних дела његових, чекао је своју супругу, која је била на забави приређеној за добротворне цели, а и од које она као председница добротворне задруге није могла изостати. Професор Павле већ није пратио своју супругу на оваке забаве, што је држао, да је излишан тамо; остарио је већ за такве и сличне забаве, па је радије остајао код куће. Но за то му је ипак мило било, што је његова жена у том добротворном друштву предњачила и сваковрсна добра чинила сиротим и невољним. Од једном зазвони звоно на капији и он устане да сам жени отвори врата.

— Добро вече, мила моја Славна! — а у том поздраву видео се на његовом иначе строгом и замишљеном лицу пријатан осмејак. Пољуби своју жену у образ и весело јој помагаше скинути шешир и огртач. Чим мало одахне, а она ће још пре рећи, него што је муж запита:

— Беше врло лепо, Павле, на забави, а при том се поносито исправи, што њеној отменој појави тако лепо доликоваше и продужи: — Држим, да са исходом данашње забаве можемо многим чим нашу сиротињу обрадовати. Нужда је, знаш, велика а скупоћа страшна, па је за ту сиротињу сваким даном горе.

У тај мах, док је то говорила, очи јој даваху израз великог милосрђа и саучешћа.

— Томе се врло радујем, Славна! — рече Павле.

Када му је све лепо испричала, како је било на забави, повукоше се обоје у трапезарију, где их је већ чекала топла вечера у електрично осветљеној дворани. Сто беше укусно постављен, али око домаћичино је одмах приметиле, да није све на свом месту. Како пређе оком по столу, навукоше јој се одмах боре на иначе доброћудном и лепом челу.

— Шта ће то да значи? Стари тањери, које сам наредила, да се само за кухињску потребу узму, видим их, ево, на столу, па уз то још и две сасвим неједнаке чаше за воду?

Муж, који се сасвим већ рахат био наместио у својој наслоњачи, погледа је са забринутим челом.

— Ах! Та седи, драга Славна. Десио нам се поново малер!

— Какав малер? — рече па се посади њему ближе и очекиваше шта ће јој рећи. — Шта се то догодило? Већ нагађам; ваљда се и опет што полупало у кухињи?

— Јесте, — тврђаше јој муж. — Уплашио сам се и сам кад сам чуо, као да се срушило што у кухињи. Стрчим тамо, да видим шта је? Кад тамо, имам шта и видети! Судови сви на гомили и полупани. Јула се беше на зид наслонила и као кип стајаше. У својим дрхћућим рукама држаше један празан служавник, а пред њом на поду беше гомила црепова.

— То је нечувено, та она ће нам целу кућу разорити и упропастити, — викаше Славна огорчено и раздражено. — Не прође ни један дан а да не испусти по нешто из руке и разбије,

Павле је ипак покушавао да је извини.

— Па стара је, за бога, већ седамдесет година. Ја сам од ње млађи пет година, па се већ осећам уморан и изнемогао и не могу својој дужности да одговарам како бих желео, а да како ће она, кад јој дрхћу и руке и ноге.

— Ти си нешто друго! Не можеш се ти с њоме ни сравњивати, па онако срдито повикне:

— Та матора луда! Ја сам јој забранила, да ради тако тешке послове; с њеним дрхћућим рукама није кадра већ ништа више да ради. Нашто јој је куварица и собарица? Али она је тврдоглава, њој се не може доказати.

— Али, Славна, пиле моје, Јула је као што знаш сувише горда, да живи од милости, па то ти је, — рече благо професор.

— Не, Павле, она је и детињаста и тврдоглава. Но ја то нећу и не могу више трпети. Доста је она у свом веку и радила, не мора више. Ја ћу је сутра предати у сиротиште за старице. Тамо ће ју у свако доба примити, имаће своју малу собицу, па ће ту мирно и спокојно проводити своје старе дане. Баш сам се пре неки дан уверила, како је тамо све лепо удешено за старице. — Домаћин уздахну у себи — Али колико год сам јој пута предложила то, сваки пут ме је уверавала, да она може и хоће још да ради... Уобразила је себи, да јој ми тиме рђаво желимо, кад јој нудимо тај завод за старице. И мисли, да хоћемо на тај начин да је се отресемо.

Павле је поново прикрио свој дубоки уздах и рече:

— Она ће се врло ожалостити, кад чује шта намераваш с њом чинити. Она се на нас навикла...

— Али молим те, не ће то њој бити ништа ново, јер ја сам с њоме о томе већ много пута говорила. Истина, увек је плакала и ја сам се увек сажалила на њене сузе, ал' сад је доста, не могу више поднети, да ми се толика штета чини. Павле је ћутао наслонивши главу на руке и забринута је погледа. И Славна се борила у себи, тешко јој беше

да се савлада. Замишљена тако, ћутала је неко време. На једном скочи и трже се из мисли.

— Разуме се, ја ћу је често посећивати тамо, а она може к нама долазити кад год хоће, па не мора отуда ни пешице долазити, ја ћу јој свагда платити кола. Вечерас ћу јој то казати, а сутра одвести, заврши она енергично.

Обоје су ћутећи вечерали. Обоје их је обузимао неки страх и терет им је притискавао груди као камен. Да је Славна мало боље пазила на мужа — и ако га је по свом обичају нудила — приметила би, да је он много јео, него она сама. Кад се сто распремио, Славна је немирно горе доле по соби корачала неколико пута а изгледала је раздраженија, него што се на њој приметити дало, јер су јој усне дрхтале а неколико пута је тешко и дубоко уздахнула. Благе мужевљеве очи су је пратиле а руке му немирно и несвесно играле са ројтама од застирача. Па и вечерње новине остале су на столу недодирнуте. Приметило се и на њему, да га мучи неки унутарњи немир. Једва једном изађе из собе Славна и нагло уђе у скромну собицу старе служавке, Јуле. Славна је испитујућим погледом тражила по мраку Јулу, и једва је месечевим одсјајем опазила где седи на кревету. Јула се не диже с места кад је ушла госпођа, не, што није хтела, но што се није могла да држи на ногама — сва је дрхтала; слутила је, да ће зло бити.

— Јуло! Дошла сам да се с тобом озбиљно разговорим, почела је Славна без околишења, али је осетила и сама како јој глас дрхти.

— Добро, милостива госпођо — рече старица. За тим подиже своју спуштену лепо зачешљану главу, коју је красила лепа црна капа. Госпођа Славна извуче мало боље лампу, која је још тињала, и примети да старица плаче.

— Ти си, Јуло, данас опет направила велику штету. Ја сам се због тога јако наљутила. Ти си ми све моје

лепо посуђе полупала, и ако сам ти забранила . . .

— Јесте, јесте, милостива госпођо, знам ја то врло добро, да сам стара и да ни за какав рад нисам више; па знам и то, да ме више ни за шта не можете употребити, упаде јој у реч стара служавка. — И који пут заборављам, да је време већ да умрем.

— Ах! То је бесмислено, Јуло, ко ће мислити још на умирање. Ти треба још да живиш и да у твојим старим годинама имаш одмора! . . .

Настаде за тим кратка пауза а дубоки уздах пропрати обоје. Славна за тим стиште руке једну у другу и тиме као да хтеде, сву своју снагу да прикупи, па продужи:

— Познавајући твоју вредноћу, твоју савесну службу у нашој кући, па мислим, да не би овде у кући имала никад мира, те сам наумила, да те сутра одведем у дом за старице. Мара и Смиља могу ти помоћи, да своје ствари спремиш.

— То ће најбоље и бити — рече Јула тужним гласом. — За тим превуче своју старачку руку преко набраног и смежураног лица и рече: — Четрдесет година сам служила у вашој кући; пре тога двадесет година код покојне маме ваше, госпође пуковниковице. Но сад је свему крај! Сад стару и изнемоглу душу више не требамо . . .

— Али, Јуло, повиче Славна гануто а мање раздражено — ми смо ради теби добра да учинимо; ми идемо на то, да ти олакшамо старе дане. Зар не схваћаш то?

— Да, да! — Старичина глава клоне на груди. — Оно може бити да је и тако, шапуташе у себи. — Почетак у сиротињском дому а свршетак у болници. Туђин свуд! . . . А шездесет година држала сам све једнако, да припадам мојој драгој Славни, коју сам на својим рукама дочекала на овај свет, одљуљушкала и која ми је толико за срце прирасла, као да ми је рођено дете! На сад зар да одлазим? Да одлазим! . . .

Славна осети као неку језу кроз цело тело. Она је приметила тешко душевно стање старичино и на срцу јој силно беше тиштало. У један мах покри лице рукама, није имала више снаге, да и даље гледа старицу, која се јуначки одупирала и држала, да остане мирна и спокојна а да Славна не примети терет болног срца јој. За тим дирљиво рече:

— Јуло! Та зар ја нисам према теби увек добра била?

— Јесте, милостива госпођо!

— Зар нисам твоју приврженост мени и мојој породици, довољно ценила и уважавала? Нисам никада према тебих ладна била, нити икада ти на жао што учинила?

— Тако је, тако је, тихо рече старица. — Када је Славна у воду упала и када сам ју благовремено избавила и онда ме је Славна загрлила и љубећи рекла: да никад, никад не идем од њих.

— Ја се живо сећам, Јуло, продужи Славна. — Ти си била тако добра, па ниси ни после тог догађаја спомињала ту несрећу моју, па ни тада, кад су и родитељи сазнали за њу.

Настаде опет така тишина, да су обе могле чути одкуцаје својих срдаца. На послетку стара Јула напрежући се прекиде ћутање тешким уздисајем.

— И тада, када у битци Н. где је и мој љубљени вереник Мирко Б. пао, а стари, добри и племенити господин пуковник у истој битци тешку рану задобио и код куће и поред наше највеће неге — умро. Сећам се ко данас, да сам при укупу морала седети на предњи коли одмах за сандуком, уз удову госпођу пуковниковицу и малу Славну, баш као да и ја припадам тој породици...

— Ти си то и заслужила, драга Јуло — рече Славна.

— А годину дана доцније, када је госп. др. Павле професором постао и када је испросио г-цу Славну, дошла сам с њоме у њену кућу и ту сам с њима провела четрдесет година, те за-

једнички делила радост и жалост. Дуги је то низ од четрдесет година! —

— Јесте, Јуло, ја то све знам! Ти си била добра душа и свагда спремна, да нам будеш на услузи, верна и савесна раделица, шапутала је застиђено и поражено госпођа Славна ради сећања старичина на добрр, која јој тако ређаше, не били је само умилоствивила.

— А зашто и да нисам била добра према вама, кад су моје газде увек према мени били нежни, пуни љубави излажаше ми на сусрет, задобијали ме а њихова нежност ме је често до суза доводила. При том се исправи, загледа се у моменту у светлост лампе и одједном се одсјај у упалим очима огледаше. Превуче руку преко лица, подиже упале очи и срдачно поверљиво рече:

— Милостива госпођо! Да ли се сећате још како сте у току од осам година желели чедо? Дуги низ година, кад се већ више ни надали нисмо, кад се наша ватрена жеља неочекивано лепо испуни.

Сад се госпођа насмеја, а две сузе радоснице засијаше јој у очима.

— Драга Јуло! Доиста је тако било, преко сваког очекивања. Бог ми поклонни близанце Стевицу и Милицу — повиче радосно. Седајући на кревет уз старицу, јер јој досади стајање. — Имаш право, драга Јуло, ко зна, шта би од мене било, да ме ниси ти у место моје рођене матере дворила, неговала и пазила, можда бих и пропала била.

— Сећам се, како је тешко било г. дру. Павлу у том тренутку, готово, да је обамро од страха, рече тужно Јула, и примаче се ближе г-ђи Славни, погледа је нежно и продужи: — Па знате ли, милостива, како су ме ова два малишана називали својом мајком и како су тражили од мене заштите, кад сте их ви хтели за непослушност казнити!

При том јој срећан осмејак пређе преко усана, сећајући се на оно сретно прошло доба.

— Да, они су се радо теби мазили.

— Та ја сам вам помагала „нашу“

децу васпитавати и упућивати на добро и све племенито. Зар нисам с вама упоредо радила на бољитку „наше“ деце. Много пута и ђуд малолетне деце отрпила и племенито праштала и сносила ђутећки. Све сам то радо чинила са оне доброте и милости ваше покојне и племените гђе маме и вашег доброг господина професора и сматрала сам ваш дом за свој. Па и тада када су одрасли, — продужи старица. И када је Милица невестом постала, ја сам јој при венчању морала венац намештати на глави. А кад је Стевица своју диплому добио — зар ме није с усхићењем загрлио и пољубио као своју мајку! То беше сретно доба! Ни ви, ни госп. професор нисте били поноснији и радоснији од мене, на „нашу“ децу. Не, немојте ми чинити неправду, деце наше ради. Па зар вам ја нисам више добра но штете учинила? Плашила се будућности за обе — хтела је и своју гђу да сачува од потоње немирне савести, која би од непромишљености произашла. Моментано је прође струја кроз цело њено старачко тело — у томе се толико занесе, да се заљуља од немоћи и слабости а присуство духа посве изгуби; прегачом покри лице своје и гласно поче јецати: — И зар да више никада не видим „моју“ децу, кад вам у госте дођу — са нашим малим унучићима? Зар да се никад више не радујем доласку њихову? Зар да је забораве или зар ту љубав, оданост, коју сам за њих у срцу носила и гајила од једном да се униште! — говорила је као самој себи и даље: или су ме увек тако ко туђина сматрали, који своје услуге и верност за новац пружа! Да, да, додаде горко — али љубав и моја оданост не да се заменити смештањем у сиротињски дом. Ту, ту, где сам навикла, ту би ми место било и да очи заклопим и да ми заклопе они, којима сам ја отварала очи и упућивала на добру стазу пуних четрдесет година. Љубав и оданост моја прелазила је са родитеља на децу и унуке њихове. Бојим се, да мој од-

лазак из куће не ће донети њима благослова ни среће. — Од једном се прибра, тешком муком поче се савлађивати и гласно рече: Нека буде, Бог нека опрости и њима и мени!

Госпођа је све ово немо слушала, осетила је прекор у срцу своје и тежину одлуке своје, притрча старици, дубоко јој у очи молећим погледом загледа — ту стару добру душу, која је у пуној мери љубав њихову заслужила. И без једне речи грчевито, пуно љубави зграби обе руке старичине, онако смежуране, нежно их поче гладити, као да би им хтела снагу повратити, све загладити и молити за опрштење, што јој толико бола зададе. За тим гласно и нежно рече:

— Добра и верна Јуло, опрости, опрости ми!

У том тренутку указа се на собњи врати професор са својом седом главом и рече скромно:

— Драга Славна, хтео сам само видети, да ли си се са Јулом опет измирила?

— Је ли, драги Павле, то си хтео да знаш, рекла му је жена са очима пуних суза. Да, тако је то, као што видиш. Јула ће и даље остати код нас и ми од сад не ћемо никада, никада више мислити на расанак.

При том се стара служавка сагне колико јој то њена старост допушташе и обасипаше пољупцима благодарности обе руке „своје Славне“.

На даљ. 1913.

По немачком Ц. Гавриловићева,
учитељица.

Г Л А С Н И К.

Крсна слава. Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња усвојила је Малу Госпојину за своју друштвену славу, па је и ове године на тај дан прославила свечано шести пут ту своју славу. Приметили смо, да је тога дана много више на окупу било нашег женског отменог света у цркви и дворани гимназијској, где се обично држи свећење водике и резање славског колача. По уобичајеном реду одстојала се прво света литургија у св. саборној цркви, а после св. литургије држао се парастос упокојеним чланицама и добротворима. Затим се отишло у гимназијску свечану дворану, где се осветила свечарска водица и онда се продужило резање колача. Како у цркви за време службе божије, тазо и за време парастоса и свећења водике одстојао је и преосвештени г. епископ бачки Митрофан Шевич, заштитник друштва. У почаст друштву појао је умилно како о парастосу тако и при свећењу водике и резању колача гимназијски кор под руководством свога професора г. Исидора Бајића,

а свему том суделовала је и српска виша девојачка школа са својим наставницима. Друштво је из благодарности обдарило госте, ученице и појце колачима, кољивом и бомбонама. Службу божију, парастос и остало обавио је прота г. Милан Ђирић са дворским ђаконом Никанором. Свечарству је кумовала, г ђа Бета Варађанина и обдарила је колач са К 40. Поред тог дара приложили су још свечарској слави г-ђе: подначелница Марија Х. Г. Плавшића К 10; Анастасија дра Николе Ђурђевића из Брода 6 К, Катица пл. Новић и Софија Пушибрк по 5 К, Вида Вулко-Варађанин 4 К. — Г-ђа Катица Чупић приложила је свечарску свећу.

Крсна слава задруге Српкиња. Великобечкеречка добротворна задруга Српкиња славила је на малу Госпођу 8. септембра своје петнаесто свечарство. Већ у 9 сати ујутру истог дана састале се вредне чланице у српском забавишту и одредише изасланство, које ће по славску куму ићи и њу у св. храм Божји до пратити. Велики број чланица заједно са милом

нам кумом присуствоваху при св. литургији, где је после литургије обављен и парастос умрлим члановима и добротворима задруге Српкиња. После парастоса одоше чланице са својим гостима у српско забавиште, где је под начелством високопречасног госп. Ђуре Страјића прото-презвитера обављен црквено народни чин: освећење свечарске водице и резање свечарског колача уз суделовање славске куме, миле ћерке краљевског саветника др. Милоша Ђорђевића, госпођице Данице и председнице гђе Марије Купусаровић. Како у храму Божијем при служби тако и при резању славског колача појало је овомесно српско црквено певачко друштво умилно и лепо. Госп. прота је кратким и бира-ним речима честитао задругаркињама крсну славу. Славска кума даровала је задругу са 100 круна на добротворне цели њене. Госп. Андела Васић, адвокат, дао је изрезати у спомен плочу своју упок. милу супругу Милену и приложио је 100 круна. Овом приликом је скупљено на друштвене цели више од 200 круна од осталих чланова и гостију. Нека је лепа хвала нашој милој славској кумици Даници на њеној љубави и доброту, а и осталим свима који учествоваше наша топла благодарност.

Десанка.

„Преходница“, ђачко литерарно друштво сомборских приправница, имало је 4. (17.) септембра о. г. свој први овогодишњи састанак, на коме је изабрало своју управу за наступајућу школску 1913—14. годину. За председницу изабрала је Дамјанку Вујадиновићеву приправницу IV. године; за потпредседницу: Милену Петровићеву, ученицу III. разреда; за тајницу: Наду Јосићеву, приправницу IV. године; за благајкињу: Ирму Јокајеву, приправницу IV. године; за књижничарку: Даницу Иђидову, приправницу IV. године; за одборнице: Дару Гавриловићеву из IV. год; Мару Поштићеву из III. год.; Милену Милошеву из III. год.; и Емилију Путникову из III. године.

Забаве: Добротворна Задруга Српкиња у Тузли приредила је забаву с игранком и томболом 21. септ. (4. окт.) о. г. у корист своје Раденичке школе, Дечјег забавишта, и Ђачке трпезе. За томболу су одредили женске ручне радове, које су ученице и друге женскиње урадиле и поклониле.

Прослава. Господин *Милан А. Јовановић*, професор на овдашњој српској вел. гимназији,

прославио је 18. септембра (1. октобра) о. г. своју 40. годину професорског и просветног рада. Кад се позиви појединих друштвених и народних раденика добрим оком размере: онда ће се видети, да је најплеменитији позив и најкориснији раденик по друштво онај, који се од срца одао просветној служби свога народа, јер просвета обухвата све гране друштвеног развита и напретка; она ствара и подиже човека разумна, карактерна, здрава, напредна, племенита, онаква, каквог га Бог жели а људи траже. Па у таквом послу провео је г. *Милан А. Јовановић* пуних 40 година и како га је Бог обдарио добрим здрављем, свежим духом, спреман је, да тај племенити посао продужи у речи и књизи још десетак година и онда да ужива даље у срећи и напретку свога народа, коме је посветио свој живот. Ми му од срца желимо, да га преблаги Бог још много година поживи, да ужива у срећи свога народа и своје миле породице!

Привредник. 23. септ. 1897. почео је Привредников рад, а до 1. септ. 1913, дакле првих 15 година сместио је и збринуо Привредник равно 10.000 ђака у шегрте (и 250 девојчица).

Сад је већ лакше, јер сад разуме и увиђа свако, а тиме се олакшава посао заузимљивим пријатељима омладине. Од сад се морамо боље и све боље журити, јер у нашим крајевима има још места за 200.000 ваљаних занатлија, трговаца привредника свију струка, па ако се не би боље журили, требаће онда 200 година, да се заостатак попуни.

Шаљите, дакле, све у свет што је способно — макар и сиромашни били — а они ће данас сутра своју децу школовати, и у свему напредни и од користи бити.

Тим поводом поклонио је г. *В. Матијевић* К 10.000 — за покривање трошкова око тих послова, јер су и прошле године били трошкови много већи него приходи, а исто тако и ове године, и т. д. Зато су умољени сви пријатељи, који могу, да помогну ово заузимање и материјално како ко може, а ко то не може, тај нека нађе, одабере и препоручи Привреднику што више ваљаних ђака.

100-годишњица „Српских Новина“. 1. септембра о. г. навршило се 100 година, како су два српска младића, два бечка ђака са универзитета: *Димитрије Давидовић* и *Димитрије*

Фрушић, први из Новог Сада, други из Срема, покренули у Бечу прве српске новине. Те су новине пренешене после у Србију па и данас су то званичне српске новине.

1600 година навршује се ове године, како је цар *Константин*, син *царице* римске *Јелене*, издао у талијанској вароши Милану (Мајланд) едикт (забрану), да се не гоне и не муче следбеници Христове науке и тиме ослободио хришћанство од даљег страдања. Све хришћанске цркве на западу, прославили су ове године тај значајан догађај, а српска црква у Србији прославила га је 14. септембра о. г., а нарочито је великом свечаношћу прославио српски град Ниш, у коме се родио цар Константин. Наша св. православна црква уписала је за то у светитеље цара Константина и царицу Јелену и слави их сваке године 21. маја.

Српски патријарх Лукијан Богдановић нестао на тајанствен начин. Огишао је овог лета прво у купку ческу у Карлове Вари (Karlsbad), а отуда прешао у купку Гастајн у Салцбуршкој аустријској покрајини и тамо се једнога дана изгубио. Све трагање за њим остало је безуспешно. Ево се навршује већ шест недеља, како га траже и нигде ништа да се нађе. Наишли су му на шешир и неке делове одела, те из тога закључују, да је или својеволно у збуњеном душевном стању, које се код њега и раније опажало, или несрећним случајем пао у брзи и бујан поток, Ахе, који тамо протиче, па да га је тако водена снага негде међу стење увукла или шљунком засула. Како било да било, тек нашег патријарха нема па нема, а с тим је дошла наша црквено-школска автономна установа овамо још у већу беду и зло. Све се окреће, како да нам се наш религиозни и просветни живот поништава. Зато будимо све бољи хришћани и све свеснији људи.

Верени и венчани. Г-ђица *Славка Радловићева* из Панчева, верила се с г. *Жарком Павловим* свршеним богословом из Перлеза.

Г-ђица *Ола Давидовића*, кћерка г. дра Богдана Давидовића адвоката и супруге му Марије, председнице турско-бечејске Добротворне Задруге Српкиња верила се с г. др. *Константином Спајићем од Мишровице*, варошким п. великим бележником у Вршцу.

Г-ђица *Анкица Марковићева* учитељица у

Илинцима, венчала се с г. *Велимиром Марковићем*, медицинаром из Илинаца.

Г-ђица *Сокица Драголовић*, кћерка г-ђе Софије Драголовић из Новог Сада верила се с г. *Душаном Секулићем*, академиком из Новог Сада.

Парастос. Привредников Патронат у Загребу приредио је свечан парастос свима својим упокојеним члановима и добротворима 10. (23.) септембра о. г. као на дан, кад је Привредник почео свој рад.

ЧИТУЉА.

† **Јулијана Вујић рођ. Михајловић.** Добили смо тужну вест, да се у Сомбору упокојила 5. (18.) септембра о. г. после дугог и тешког боловања у 61. години живота добра супруга *Ђурице Вујића* велепоседника из Сомбора, коју оплакују деца: Самко апотекар сомборски, *Смиља* удата за *Ј. Недељковића* и *Феодора Вујић*; сестре: *Марија Ђ. Николић* и *Емилија Вујић рођ. Михајловић* и остала родбина Покојница *Ње* неко време провела и у Новом Саду и ту су је многи познали са лепих јој врлина и научили поштовати и уважавати. Бог да јој душу прости!

† **Љубица Путник**, супруга војводе Радомира Путника упокојила се првих дана месеца септембра, која је цело време, док је њен супруг стварао бесамртне планове за поразе српских непријатеља, дворила у Београду рањенике. Племенита душа и добра мати није дочекала да ужива у слави народа и срећи своје многобројне деце, ал је доживила, да загрли свог верног супруга, који је толико славе побрао у свом и страном свету Нека је вечна памет тој доброј и честитој српској души!

† **Јованка Мирилова.** Нега ваљана и примерна ученица новосадске српске више девојачке школе, *Јованка Мирилова*, кр. поштарка и брзојавна манипулантица у Броду, упокојила се тамо 4. (17.) августа о. г. у својој 31. години живота, а 7. (20.) августа пренета у Срем. Карловце и ту сахрањена, где ју отац *Јован Мирилов*, учитељ у миру, са матером *Јулијаном*, сестром *Маром* и *Олгом* и браћом *Браниславом* и *Миливојем* и осталом родбином тужно оплакују. Нека је вечан покој нашој доброј *Јованци*!

† **Даница Милетић.** Нашег сарадника, покретача и перовођу новоосноване Добротворне Задруге Српкиња у Врањеви (Арачу) г. Аркадија Милетића, учитеља и младу му супругу Бранку задесила је велика жалост. Њихово јединче мало анђелче *Даница*, упокојила се 22. августа о. г. у другој години живота и јако ожалостила срца родитељска. Нека приме родитељи наше саучешће, а малој Даници нека буде у рају насеље!

† **Фемка Пешкир рођ. Илијевић** | У Панчеву је преминула о. г. супруга умировљеног ц. и кр. мајора *Адама Пешкира*, г-ђа Фемка рођена Илијевић, у 52. години живота. Умрла је без порода и у својој опоруци завештала је Добротворној Задрузи Српкиња Панчевкиња: К 10.000; Српској вишој девојачкој

школи у Панчеву: К 4 000; Српском Омладинском Колу „Узданици“: К 2000; Српском Соколу: К 1000; Српској занатлијској добротворној и просветној задрузи у Панчеву: К 1000; Удружењу срп. трговачке панчевачке омладине: К 1000; Српском црквеном певачком друштву панчевачком. К 1000. Слава и вечна јој успомена!

† **Светислав Трумић.** Г. Владимир Трумић и супруга му Александра, велепоседници из Илинаца (Срем) изгубили су 25. септембра о. г. својег милог четир годишњег мезимца Светислава, који им је много радости и уживања пружао. Нека Бог даде ожалостљеним родитељима утехе, а малог Светислава нека прими међу своје анђеле!

Б Е Л Е Ш К Е.

ПРОСВЕТА.

Угарска.

Наша браћа Буњевци из Суботице траже да им се у основним народним школама предаје и учи на матерњем буњевачком језику. У политичкој општини не могу то да извојују, и ако су у већини, те су прегли, да учине то из својих сопствених средстава. Људи, што се окупили око листа „Невена“ покрећу мисао, да се оснује за ту цел „Школска Задруга“. Чланом те задруге може бити свако чељаде, мушко и женско, које се својеручним потписом обвеже, да ће за три године дана прилагати годишње најмање 2 К. Буњевачки и Шокачки свет у Суботици и околини обрадовао се тој појави и већ су неки Буњевци тестаментарно оставили тој Зудрузи по К 5000, 2500, 2000; а неки су уписали по 100, и по 25 круна, да ће годишње давати. Нека је срећно нашој браћи Буњевцима и Шокцима ово културно подужеће!

Црна Гора.

У министарству просвете и црквених послова у Црној Гори ради се на томе, да се ове текуће 1913-14. школске године отворе четир нове гимназије и једна учитељска школа. Сад ће

бити у Црној Гори две велике гимназије: у Пећи и на Цетињу. У Подгорици, Плевљима, Беранима и Никшићу четвороразредне ниже гимназије. Досадања богословско-учитељска школа на Цетињу остаје у том стању, докле не сврше ту школу, који су сад ступили у I. разред, а потом ће се оделити богословија са интернатом, а учитељска школа опет за себе Друга учитељска школа биће по свој прилици у Пећи,

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Најбоља кокош за пољопривредника. Одабери добре, широке и лепо израсле домаће кокошке, па им подај талијанског петла. На тај начин добивен приплод даје добре кокошке, које носе многа и крупна јаја, а не мора се на њих ни тако велика пажња обраћати, као на неке стране кокошке. На 5—6 крупнијих, тежих кокошака или на 10—12 лакших довољан је један добар и здрав петлао. После прве три године, треба набавити другог петла из које државне живинарнице. На тај начин добија се јато у ком су све добре особине обеју раса уједињене: издржљивост на зими и врућини; кокошке постају добре носиље и носе крупна јаја, а пи-

лићи се брзо развију и раније стижу за клање. За приплод треба узимати само раније изведене и одабране кокице. Сваке треће године треба кокице за нов приплод одвајати и најбоље квочке не треба дуже од 4—5 година држати.

Како се кува говеђина. Говеђина се може двојачко кувати. Ако хоћемо да добијемо добру укусну, сочну и мекану говеђину, онда морамо говеђину приставити у кључалој води и тамо је кувати све док не буде мекана. На тај начин згусне се од вреле воде она беланчевина, која се у сваком месу налази и направи се на месу споља нека тврда превлака, која спречава, да вода месо исплаче, те тако остане месо сочно и укусно и пуно хранећих састојака. Ако пак домаћица хоће да има добру и снажну чорбу (супу), онда треба да пристави месо у у хладној води. У том случају вода исплаче, исиса све растворљиве састојке из меса пре, но што се беланчевина може да згусне и да ону превлаку образује, те се тако добива јака, укусна и у сваком погледу добра „супа“.

У осталом може и сасвим тврдо месо да буде мекано, кад се пре но што се опени успе у лонац мала или велика кашика ракије, према величини меса, а да ово после ипак не мирише ни мало на ракију.

ЗДРАВЉЕ.

Велики непријатељ човечији, колера, увукла се и у наше крајеве и почела је односити жртве. Морамо се паштити, да том непријатељу затворимо врата, да нам не досађује, а најсигурнији су кључ за та врата чистоћа и умерен живот.

Колера је заразна болест и стручни лекари тврде, да се од ње можемо за сигурно сачувати, ако пазимо на ове савете:

1. За време, у које влада колера, треба живети онаквим животом, каквим смо већ навикли да живимо. Никакве велике промене у начину живота не смемо увађати. Ваља бити само умерен, нарочито у јелу и пићу. С јелом и пићем се у колерно доба никад не сме претеривати.

2. Доказано је, да се колерни бацил развије тек кад стигне у црева. У желудцу, дакле, куд храна прво стигне из уста, колерна клица се

не развија. Доказано је још, да сокови желудачни, који се луче само у здравом и исправном желудцу, сатиру и уништавају колерне клице. А то значи: ми можемо и прогутати колерне бациле, они могу буди којим начином и доспети у наш желудац, па ако будемо имали здрав и исправан желудац, те ако наш желудац буде лучио све своје сокове, онда се не треба бојати, да ћемо се разболети од колере, јер ће желудачни сокови сатрти све колеричне клице у нашем желудцу.

Ако пак наш желудац буде ма и најмање поремећен, те ако стога наш желудац не буде у стању да потре колерне бациле, које ми може бити имамо у нама, онда ће колерне клице остати у животу у желудцу, па ће из желудца слободно моћи да пређу у црева. У цревима нема више сокова, који уништавају колерне клице, зато оне у цревима бујају и множе се у милијоне и тако стварају све страшне појаве колерног разболевања.

У колерно доба ваља дакле сачувати здрав и исправан желудац.

3. Док влада колера, ако у месту нема водовода, нити чисте изворске и планинске воде, већ се народ служи водом из бунара, чесама или пак пије речну воду, ваља онда пити само варену или прокувану воду, којој ћемо ради бољег укуса додати мало куњске соли или лимуновог сока. Исто тако прокуваном водом ваља прати судове и прибор за јело и искључиво употребити је за умивање и купање.

4. За време колере не смеју се јести живе и некуване животне намирнице. Једи само добро кувана и печена јела. Воће немој јести свежје, већ га једи само окуваног у виду компота. Зелене салате никако не једи, јер су баште, из којих се салата уноси, обично крај река, те се земљиште наводњава сумњивом, речном водом. Нарочито избегавај краставце и љуте паприке. Краставци лако изазову пролнв, а паприка често пута својом љутином поремети правилну радњу нашег желудца.

Не једи сира са пијаце, нити купуј од млекара кисело млеко. Ако ти и тих јела мора бити на трпези, потражи сир у колачима (швајцарски, годомински, качкаваљ), па кору опкружи и баци. Млеко кисели код своје куће.

5. Ако ниси пре колерног доба пио алкохола, немој се пропијати; не терај силом колеру „црњаком“, црним вином, јер ти и он мо-

же својом киселином пореметити желудачне сокове, па је онда колери пут отворен у црева. Не узимај у се којекакве лекове и чувај се „спасоносних капљица“ против колере! Твоје здравом желудцу не треба никаква киселина за варење, нити ти треба дезинфекција желудца растворима сублимата, јодне тинктуре и хиперманганског калија. Не труј и не упропашћуј свој желудац, јер поново запамти, да само здрав желудац даје довољног отпора колерним клицама.

6. Избаци из свог обичаја руковање: не рукуј се ни с ким, јер не знаш нити можеш знати, шта све предаје твојим рукама уобичајени пријатељски стисак руке.

7. Држи руке своје и уста увек чисто. Пре јела увек опери добро своје руке водом и сапуном. После јела увек добро опери зубе и испери уста.

Прегледај своје зубе, па кварне и шкрботине одмах повади из вилица. Не злоупотребљуј прање руку сублиматским раствором. Често прање у сублимату нагриза нокте, разнежи спољну кожу на кожи, па могу примити многе заразне клице из ваздуха, те тако створити опасна и дуготрајна зепалења коже и поткожног ткања.

8. Купај се најмање једанпут недељно, а тако исто пресвлачи и доње рубље. Чистоћа тела и одеда доприноси пола здравља.

9. Не лутај улицама без потребе. Не посећуј колерне болеснике, па ма да су само и сумњиве на колеру. Не узимај ништа из такве сумњиве куће, не једи и не пиј ту ништа, јер се зато можеш доцније горко кајати. Кад се са улице вратиш кући, истари добро своју обућу од блата и прашине. Добро је, да пређеш два три пута кроз раствор сублимата или црног карбола пре но што уђеш у кућу. Ако имаш деце код куће, најбоље је скинути обућу на пољу у трему.

10. Ако ли те задеси несрећа, да и поред све твоје пажње ипак оболи неко из твоје непосредне околине, не губи главу и не бежи, јер знај да се у тој збуњености лако прегрешити и лакше колера добије. Зато одмах позови лекара и добро слушај његове савете.

Ако се болесник пренесе у болницу на лечење, одмах затвори одају, у којој је болесник боравио и нека нико не улази у њу, докле год се честито не очисти, не ориба под и све ствари

по соби. Собне зидове ваља наново прекречити, а све ствари на којима је болесник лежао, добро искувати, а ако ствари нису од велике вредности, најбоље их је спалити. По градовима и у престоници треба пријавити одмах општинској власти, да се одаје и ове загађене ствари прописно дезинфикују.

Ако болесник остаје да болује у кући, онда болесника ваља одмах издвојити од осталих здравих и поверити га нези које озбиљније жене или разборитог момка. Болесниковој околини мора бити јасно, да се болест може пренети само изметом и бљувањак ваља хватати у нарочите судове, по којима треба одмах посипати сублиматски раствор или кречно млеко, да се колерне клице на лицу места сатру и униште. За сва друга упутства треба се обратити лекару.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— **Универзална библиотека.** У Сарајеву је почео издавати Ј. Шмитран, универзалну библиотеку ћирилицом и латиницом. До сад су изишле четир свеске у малом октаву. У првој свесци изишле су *Приче и легенде* од Максима Горког (ћирилицом); у II. *Pripovijetke* Леонида Андрејева у преводу с руског од Јована Димитријевића (латиницом); III. и IV свеска уједно доноси од С. Степњака превод с руског од Павла М. Ракоша под насловом: *Кућа крај Волге* (ћирилицом). Свака свеска вреди: 30 фил.

У штампи су књиге: 5. свеска: Ф. Ниче; »*Vjerski život*«; 6. – 8. свеска: Леонида Андрејева: *Anfusa*, драма у 4 чина, у преводу Вељка Лукића. 9. и 10. свеска Л. Куприн: *Pripovjetke* у преводу Животе Милојковића.

Препоручујемо нашим читаоцима ову лепу библиотеку.

— **Латинске сентенције.** Српско учитељско деоничарско друштво »Натошевић« у Новом Саду, издало је у другом издању поправљено и допуњено ове сентенције од професора Глише Барусковића, по цену од 1 К. То је књига од пуних 11 штампаних табака велике осмине и на свакој има пуно мудрих и поучних изрека. Занимљиво је и за обичне људе, да читају и да размишљају о своме поступку у животу као и о другима из околине. Нарочито млади људи, учитељи, професори, новинари па и судије могу из ове књиге многу мудрост поцрпсти. Зато ју и препоручујемо на читање.

— **Ослобођење.** Под тим насловом издао је штампано своје песмице црногорски млади песник *Мифун П. Павићевић*. Песмице су кратке, бујне и свака је по један светао листак из најновијих победа црногорских и србијанских. Види се, да је писац и сам био у окршају и да

му песма иде из срца и душе. Има свега петнаест песмица. Цене нема на књизи, те не знамо, е да ли се могу добити и у књижарама.

— **Извештај** о раду и стању панчевачког српског црквеног певачког друштва за годину 49. (1912.) На челу извештаја је лик и кратак опис живота и рада пок. Мите Топаловића, који се лане упокојио и који је као коровођа стајао на челу тога друштва пуних 36 година. За тим је описан рад тога друштва у току 1912. године; изнесен је рачун о примању и издавању, из кога се види, да је остао вишак за 1913. г. К 668'59. — На место пок. Мите Топаловића постављен је за коровођу Туна Освалд. Друштво има 11 почасних чланова, мушких суделача: 31, женских: 27, а потпомагача: 67. Председник је друштву Паја Ј. Јовановић.

Књиге за Народ Матице Српске.

Ситан народни рад је данас познат свакоме Србину и Српкињи. Особито женскиње може у том раду и тим радом много помоћи свом народу. Ситан народни рад је у томе: сви радимо на народном послу помало, а од наших малих учинака изиђе нешто велико; сви радимо народни посао припадом, датом приликом, тако да ником није тешко, али ако стално радимо, и сви, од нашег ситног рада буде големо народно дело. Има ли тога, на пример, ко не би могао наћи бар 10 претплатника на Матичине *Књиге за Народ*? Особито кад се за 1 круну да 6 књига, међу њима *Календар Матице Српске*. Ове књиге би се могле растурити у десетине хиљада по народу, без великог труда. А сви могу помоћи, ако хоће. Ето и за наш женски свет широко поље да помогне народном просвећивању.

Ове године ће изићи ових 5 свезака *Књиге за Народ*: Св. 145. *Лазарица или Бој на Косову*, народна епопеја у 25 песма, од Ср. Г. Стојковића, I. — Св. 146. *Лазарица*, II. — Св. 147. *Шаљиве, крашке српске народне приповијешке*, изабрао и средио Владимир Ђоровић. — Св. 148. *Свети Сава у народним причама*, забележио Ст. М. Мијатовић, нар. учитељ. — Св. 149. *Женидба и удадба или како ће народ доћи до здрава подмлашка*, од Д-ра Лазе Марковића. — Шеста књига је *Календар Матице Српске* (са сликама).

Свих шест књига стоје само 1 круну.

Ко има више деце, а није богат, па их не може сам збринути, тај нека посвећује своју децу привредним струкама. До тога није могао пре наш свет,

али сад је и то код нас лепо уређено за ваљане здраве ђаке.

Кога Привредник смести и на своју бригу прими за тога не треба више старати се, нека се само држи свога реда, све остало удешено је како треба.

Привредно поље најпростије је, колико ваљаш толико и вредиш; ту нема протекције, а за то је Србин и најспособнији.

Шаљите дакле све ваљане, здраве ђаке Привреднику у Загреб макар и сиромашни били.

Приложници фонду срп. више дев. школе код новосадске српске прав. цркв. општине.

По 200 — К: Наставнички збор српске више девојачке школе новосадске. По 150 — К: Абитуријенти српске велике гимназије новосадске од чистог прихода своје забаве. По 50 К: Савка Др. Јована Суботића. По 400 К: Њ. Вис. Митрофан Шевић, епископ. По 1000 К: Централни Кредитни Завод д. д. у Новом Саду. По 50 К: Ника Остојић трговац из Вршца. По 5 К: Владимир Јанкулов, конз. бележник. По 20 К: Даница Т. Ђорђевић рођ. Поповић, трговкиња из Новог Сада. По 800 К Лазар Дунђерски из Новог Сада. По 200 К: Др. Геден Дунђерски. Мита Ђорђевић управитеља од спасовданске забаве К 1570'38 п. Свега К 4445'38.

Кад се горњој своти, коју је примила Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња од К 5943'68, дода ова свота, што је предата црквеној општини од К 4445'38, онда излази, да је до 12. септембра о. г. прикупљено у фонд новосадске срп. више девојачке школе **10.389'06** а треба најмање још К 100.000, да се из прихода тога фонда може издржавати та школа према данашњим приликама. *Уредкиштво.*

III. Исказ о прилозима у фонд за издржавање српске више девојачке школе у Новом Саду, предатих Добротворној Задрузи Српкиња Новосаткиња. По 200 К: Милош Мијатовић из Новог Сада. 177 круна 22 потура као чист приход од забаве, коју је приредила турскобечејска и врањевачка српска омладина. 164 круне шаље Добротворна Задруга Српкиња у Турији од приређене забаве. 107 круна шаље српска омладина у Каћу од забаве. По 100 круна: Преосвећени господин др. Георгије Летић, епископ темишварски; Васа Пушибрк, умировљени управитељ српске велике гимназије и супруга му Софија; Српска црквена општина у Темишвару; Добротворна Задруга Српкиња Земункиња; Српска црквена општина у Великој Кикинди; Просветна Задруга Српкиња Старобечејкиња; Емилија Мародић. По 50 круна. Др. Ђорђе Дера, умировљени про-

фесор српске велике гимназије; госпођица Софија Дерина; Добротворна Задруга Српкиња у Бечу; Српско ратарско црквено певачко друштво у Новом Саду од забаве. По 30 круна: Владимир Мацедонић. По 25 круна: Др Душан Шпирта; др. Радивој Каленић; Милош Марић; Српска црквена опћина у Карловцу; Лука Јоцић; „Добротвор“ као задруга у Новом Саду за месец септембар. По 20 круна: Тоша Мога; Др. Милан А. Ђирић; Светозар Буздумовић, парох у Гор. Буковици; Ермила Т. Николића рођ. Обреновић; Српска црквена опћина у Ковину (Кекечага); Никола Димовић, трговац; Меланија Војновић из Бач-Фелдварца; др. Тихомир Остојић; Душан Монашевић, трговац. По 10 круна 66 цотура: Српска црквена опћина у Мраморку. По 10 круна: Латинка уд. Михајловић; Миша Жикић; Сава Мога (даваће сваке године по 10 круна); Олга пл. Кнежевић од Соколца; Марија Максимовићка; Драгутин Чолаковић, парох из Старог Кера; Катарина Удицка из Руме; Српска Добротворна Задруга у Горњем Карловцу; Синодија Гајин, учитељица (даваће сваке године 10 круна) Влада Ненадовић, апотекар; др. Душан Бошковић, адвокат у Панчеву; Др. Сима А. Ђирић, Пера Јовановић, Даница Гостовић, Милева Симићева, Марија М. Вучетић. По 8 К Стева Писаревић, кројач свешт одела. По 6 К Анка К. Приклмаер рођ. Узелац из Ваљева. По 5 К Мица Могина, Смиља Могина, Софија уд. Г. Ј. Адамовића, Роза Клајн, Јован Гавриловић (даваће сваке године 5 К) Стева Продановић. По 3 К Петар Тубић из Шида, Душан Вуковић из Трпиње, Сока Црнобрња из Госпођинаца. По 2 К С. Б., Тома Јовичин из Санада; Софија Димина.* Свега 2185'88 круна. У I. и II. исказу билоје 3757'80 К, укупно 5943'68 К. Свима овим племенитим прилагачима у име задруге захваљује.

У Новом Саду, 29. авг. (11. септ.) 1913.

Катица Меанџић, благајкиња.

*) Сви су из Новог Сада, где није место наведено.

ПОЗИВ НА УПИС НА ДВЕ БОЦАРИЋЕВЕ СЛИКЕ:

„ПРОПАСТ НА КОСОВУ“ и „ОСВЕТА КОСОВА“.

На ове две лепе и значајне слике отворен је упис, који траје само месец дана и биће репродуковане само у толико примерака, колико се буде јавило уписника. Сlike ће бити у бојама оригинала на платну величине 90×60 цмт. и стају обадве у позлаћеном оквиру само 50 круна.

ЗНАЧЕЊЕ СЛИКЕ:

»ПРОПАСТ НА КОСОВУ«.

Зашло је сунце Србиново и мрак притискује све више у рушевинама српско царство, мртва оклопника и скрхано оружје јуначко. Вила довела гуслара и показује му страшну пустош, а гуслар у тренутном наступу очајања покидао струне на гуслама и од бола изгубио вид. Но српска вила даје му бесмрће — неизмерно јаку душу, те српски гуслар иде 523 године по тим рушевинама негдашње величине и из сваког камена зажижући га, звуком гусала и боговском српском речи изазивље нови живот и српску слободу.

ЗНАЧЕЊЕ СЛИКЕ:

»ОСВЕТА КОСОВА«.

Излази сунце! и распрштава облачине и тешку маглу. Ено сунца!.. ено и Краљевића Марка на Шарину, где са Прилипа града гледа доле свете осветнике косовске! Ено косовског божура, који ниче и цвета из српске крви проливане, а они који су га нечистом ногом газили и хтели уништити, мртви леже! Српска вила, гусларева водиља, скинула је с очију гусларевих оловни вео и српски гуслар опет види српско сунце и Краљевића Марка!.. Заставе се високо вију, трубачи оглашавају победу — сунце излази и распрштава облачине и тешку маглу!..

*

Коме је потребно препоручивати овакве слике? Ко не зна да је слика жив, бесани и неуморан учитељ сваком покољењу. Језик слике разумије одрасло и дете, учен и неук, просвећен и дивљак само ако није слеп — ако му очи нису од метала а срце од камена!

У ове дане опште-народног поноса не може родитељ набавити и оставити своје породу племенитије и трајније успомене, тако исто старатељи будућности повереној им младежи.

А како ли ће наша друштва и заводи не пожељети да своје домове украсе сликама пропасти и освете Косова!

За упис довољно је писати Св. Ф. Огњановићу књижду, Н. Сад.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Накладом потписане задруге изашла је из штампе књига:

„СРПКИЊА“.

Лепо јасно огледало рада Српкиња у прошлости и садашњости на културно-просветном пољу нашег народа.

У књизи су приказани радови 60 Српкиња приповедачица, песникиња, уметница и т. д. Приказани су у слици и речи везови из Босне и Херцеговине, Далмације, Србије, Војводине и Црне Горе. Приказан је посебно културни рад српских жена из свију поменутих области. Наведени су српски и страни писци о српским женама. Описане су изложбе, у којима је учествовала.

Преко три стотине расправа, чланака, бележака, биографија чине ову књигу, с којом Српкиња први пут ступа у јавност, правим Алманахом рада наших женскиња, те треба да краси сто сваког српског дома.

Књига ће ова обрадовати и сваког брата Србина, јер ће се из ње уверити, да Српкиње нису само јединствено пожртвовне видарице рана осветника Косова, него су и као културне радилице осветиле нам образ у страном свету, те се може с њима поносити. Она ће показати свакоме, шта су све Српкиње створиле и стварају у тишини, са својом урођеном скромношћу и колико наше установе имају да захвале свој опстанак њима.

Књига је украшена са 44 портрета, 7 група, 114 слика орнамената и 31 слика народне ношње из свију крајева Српства. Штампана је на финој хартији са 130 страна великог кварта, а стаје само 4 круне.

Када још споменемо, да се на молбу ове задруге примила редакције Српкиња г-ђа Јелица Беловић-Бернадзиковска, која је књижи поклонила сву своју пажњу, одличан дар, ретко познавање наше орнаментике, народних везова, те када се у уредничком одбору налазе и њене друге, одличне Српкиње: Г-ђица др. Зора Прица (Београд), Г-ђица Мага Магазиновић (Београд), Г-ђа Даринка Буља (Вилово), држимо, да је излишна наша препорука ове лепе и корисне књиге, која је посвећена одличној Српкињи Г-ђи Савки Суботић.

Књигу ову треба да набави и свака српска школа, да мале Српкињице виде, шта „Србин имаде“ и чиме су се њихове матере прославиле у страном свету.

Срби, којима је Бог дао мало више материјалних средстава, велику ће задужбину учинити, као и Добротворне Задруге Српкиња, ако претплате извешан број књига као дар ученицама Виших девој. школа, које ће се тако упознати са орнаментима, везовима, народ. ношњама, уопште радовима златних руку својих старијих сестара приказаних у овој књизи.

Нека је „Српкињи“ сретан лет по домовима широм наших лепих српских крајева, а уверени смо, да ће врло много припомоћи срећи, напретку и културном јединству нашег народа.

Претплата нека се шаље на ову задругу.

Добротворна задруга Српкиња Иришкиња.

У Иригу, 22. септембра 1913.

Тајник:
Стеван Радић.

Председница:
Зорка Живковић.